כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. וְעַל כֻּלָּן בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, שְׁלֹשָׁה לָעֲנִיִּים, וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת[כו]:
ו הָעֹמֶר שֶׁיֶּשׁ בּוֹ סָאתַיִם[כז], וּשְׁכָחוֹ, אֵינוֹ שִׁכְחָה[כח]. שְׁנֵי עֳמָרִים וּבָהֶם סָאתַיִם, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לְבַעַל הַבַּיִת.

לעניים: ו העומר שיש בו סאתים אינו שכחה. °דכתיב (שם) לא תשוב לקחתו, עומר שאתה יכול להגביהו כולו כאחת ולשאת אותו על כתפו, יצא זה של סאתים שאי אתה יכול

תניין לומר דג' הוי שכחה: ו העומר שיש בו סאתים. לשון הר"ב עומר שאתה יכול להגביהו כולו כאחת ולשאת אותו על כתפו והן דברי הר"ש בפירוש ספרי. ובסוף פרק י' דתרומות בירושלמי שאכתוב שם מפורש דמשקל סאתים בלח תשעה אלפים ושש מאות זוז. והזוז והדינר אחד כדאיתא במשנה ב' פרק בתרא דבבא בתרא. והדינר מפורש בפ' הזהב [מד:] שהוא כ"ד איסרין ובריש קדושין [יב.] תנן דפרוטה אחד משמנה באיסר. ושם פירש

פירוש המשניות להרמב"ם

ופרט הוא מה שנאמר (ופרט) [וכרמך לא תעולל] ופרט כרמך לא תלקט (ויקרא יט) וב"ה מביאין ראיה ממה שאמר (שם) לעני ולגר תעזוב אותם ויש לו לעזוב שנים. וב"ש מביאין ראיה ממה שאמר לגר ליתום ולאלמנה ויש לו לעזוב שלשה.

מלאכת שלמה

כדרכן. ו **העומר שיש בו סאתים**. פי' הח' הר"ש סירליי"ו ז"ל סאתים ר"ל משקל סאתים דהיינו תשעים ושש ליטרין וכל ליטרא מאה זוז והזוז ששה מעין שהוא דרהם ואני ע"כ. ובתוי"ט כ' ואין נ"ל לפרש מפני כובדו דהא רבותינו כו'. ותימה שרוצה לדמות מעשה נסים לטבע רוב העולם. **ושכחו אינו שכחה**. אית דדריש ליה בספרי ובירושלמי מדכתיב לא תשוב לקחתו וכדפי' ר"ע ז"ל ואית דדריש ליה בירושלמי מקרא דכתיב ושכחת עומר ולא גדיש ועומר שיש בו סאתים נקרא גדיש. ונפקא מינה לעומר אחר ששכחו בלדו דלמאן דחשיב ליה גדיש אם שכח עומר בלדו לא הוי שכחה לבית שמאי ועוד נפקא מינה אם שכח שני עמרים בלדו למאן דאמר גדיש לא מצטרף בהדי הנך שני עומרים והוו שכחה וסתמא דמתני' דקתני בסיפא לא אם אמרת בעומר א' שהוא

תפארת ישראל

יכין

כו. דכתיב לגר ליתום ולאלמנה יהיה. הו"ל ג'. וב"ה דס"ל ב' לעניים. דרשי לעני ולגר תעזוב. הו"ל ב': **כז.** ר"ל שיכול לדוש מהעמיר ההוא סאתים גרעינים: **כח.** מדאינו יכול להגביה. דאע"ג דאין סאתים כבדים כ"כ עכ"פ נפח קשה למשא ולפיכך

משנה ראשונה

כשנפלו שלשה בבת אחת אבל במפוזרין בשדה אפילו טובא וכדפי' לעיל. וכ"כ הרמב"ם פ"ד ממ"ע דין ט"ו שני גרגרים פרט שלשה שנפלו כאחת אינם פרט ע"כ. ו **העומר שיש בו סאתים**. פי' הר"ב דאימעיט מלא תשוב לקחתו עומר שאתה יכול להגביה כו' וכ"ה בירושלמי ואמר התם אית דתני לה מן עומר ולא גדיש. ומשמע דמתני' ס"ל כאית דתני כדאמר בסמוך אם אמרתם בעומר א' שהוא כגדיש כו'. גם הרמב"ם בחבורו כתב טעם זה שהוא כגדיש. ואיכא נ"מ לדינא בין הטעמים אם שכח זה ושכח עוד שני עומרים בלדו אם זה נידון כגדיש אין מצטרף עם השנים ויש להן שכחה. ואם הוא כעומר מצטרף להיות שלשה ואין להן שכחה כדאמר התם. ובפרק המוכר את הבית דף ע"ב אמר רב הונא עומר שיש בו סאתים תורת עומר עליו ותורת גדיש עליו. תורת עומר עליו שכח שנים והוא אין להן שכחה וכו' משמע נמי דאילו תורת גדיש עליו אין מצטרף לשנים. והיינו טעמא כיון דדרשי' עומר ולא גדיש ממילא כל דיני שכחה האמורים בתורה אין נוהגין בגדיש וכשאמרו שלשה אינם שכחה לא אמרו אלא בעומרין ולא בגדיש ואין הגדיש מצטרף. זו היא סברת הירושלמי. אבל בגמ' דידן דאמר תורת עומר עליו אע"פ שהוא גדיש לית ליה הך סברא דכל דיני שכחה אין נוהגין בגדיש אלא להך דינא דאימעיט לחוד דבדידיה גופיה אין דין שכחה אבל לשאר מילי תורת עומר עליו. וראיתי להרב משנה למלך פ"ה ממ"ע דין י"ז גבי כל עומרי השדה של קב קב ואחד של ארבע ה"ז שכחה יותר על ארבע קבין ושכחו אינו שכחה. כך כתב הרמב"ם שם. וכתב הר"ב ז"ל דמספקא ליה זה שהוא יותר על ד' קבין ששכחו ושכח שני עומרים בלדו של קב קב אם מצטרף להם להיות שלשה ולא הוי שכחה או דלמא הא דשלשה אינם שכחה הוא כשכל אחד ואחד לבדו היה בו שכחה הוא דבהצטרפם אינם שכחה אבל כשאחד מהם אין בו שכחה אפילו הוא לבדו אינו מצטרף עם האחרים להיות שלשה. ופשיט לה מהא דרב הונא תורת עומר עליו ותורת גדיש עליו כו' וע"ש. ואני תמיה על עיקר ספקו מנ"ל הך סברא לומר הא דשלשה אינם שכחה דוקא כשכל אחד לבדו היה בו שכחה. דהא בירושלמי פשיטא ליה דלמ"ד טעם ביש בו סאתים משום שאי אתה יכול להגביהו דין עומר עליו ומצטרף לשורה אע"פ שבפני עצמו אין בו שכחה. ולמ"ד משום גדיש נמי הא דאינו מצטרף לאו משום דבפני עצמו אין בו שכחה. אלא משום דבגדיש לא איירי קרא. אבל לומר דבעינן שיהא בעצמו דין שכחה זו לא שמענו. **ר"ג אומר לבעה"ב**. וצריך לדעת מאי ס"ל לר"ג דהא בין למ"ד עומר שאתה יכול להגביהו כולו וכו' ובין למ"ד מפני שהוא כגדיש. בין כך ובין כך כשהם שנים אין טעם לפטור. ואפשר דאיהו לית ליה חד מהני טעמי אלא דס"ל הא דיש בו סאתים אינו שכחה היינו כשאין בכל השדה עומר גדול כמוהו. והוי טעמא משום שעתיד לזוכרו לאחר זמן וכדאמרי' רפ"ז במעשיו שעושה הרבה וזה נמי עושה הרבה. אבל לחכמים אפילו כל העומרים הם סאתים סאתים ושכח אחד מהם אינו שכחה. וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהמ"ע בהדיא אפי' כולם סאתים

ציונים

ו **העומר**. ב"ב שם. סנהדרין שם. מיי' שם פ"ה הלכה יח.

שינויי נוסחאות

ו **עומרים** בד"נ עמרים.

ראשון לציון

ו [תוי"ט סד"ה] **העומר שיש בו סאתים כו' והזוז והדינר א' כדאי' במ"ב פרק בתרא דב"ב כו'**. בתשבי שורש דינר וכן בשורש זוז כ' הזוז והדינר שניהן שוין אלא שהזוז של כסף והדינר של זהב.

חידושי מהרי"ח

ו [תוי"ט ד"ה] **העומר שיש בו סאתים לשון הר"ב כו' מפני שהנפח מרובה לכך לא יוכל להגביהו כו' עכ"ל**. זהו מפי' הרב תוי"ט ולא מדברי הר"ש רק שנראה להרב תוי"ט שזה מפני הנפח אבל אין נראה לפרש מפני כובדו כו' שהרי מצאו משקל כל אבן מ' סאה וסיים ועיין במשנה ה' פ"ו דב"מ כי שם תמה הן על אביי והן על רבא ע"ש אבל נראה דבחנם תמה עליהם כי באותה שעה שכתב זה נעלם ממנו הגמ' שם בב"מ (דף פ' ע"ב) ת"ר קב לכתף ופי' רש"י שמזה מוכח שמשא אדם בינוני הוא ח' סאים וא"כ לפי' זה ניחא התם הן לאביי והן לרבא שכאן שהעומר שהוא עדיין עם התבן ועם הקש ויש בו סאתים תבואה וגם נפח אז אינו תימה אם יהיה כבד יותר מחמשה סאין משא בני אדם לרבא כדאית ליה ולאביי כדאית ליה ובימי חכמי המשנה והברייתא אז לא היה כח לאנשים כל כך כמו לדור המדבר וחכמי המשנה והברייתא שערו לפי דורם. אבל כאן היה אפשר להליץ בעד הרב תוי"ט שהרי כאן מוכיח מפסוק והתורה ניתנה לדור המדבר ולהם היה כח לשאת מ' סאה אבל זה אינו דהרי התורה נתנו שיעור לשכחה דהיינו מה שאדם יכול לקחתו וא"כ כל דור ודור לפי משאם דבזה תלה הכתוב. ובלא זה דברי הרב תוי"ט רחוק מן השכל שיהא משא ב' סאין עם הנפח כבד יותר ממ' סאה בלא נפח ואף שהייתי יכול לומר כוונת הרב שמפני הנפח אינו יכול להניח על כתיפיו בפ"א וכן משמע לכאורה לשונו א"כ לא היה קשה כלום לאביי ורבא שם בב"מ ששם לא מיירי שמניח דוקא בפ"א רק כשמניחו על החמור ע"ש וגם מן הכתוב לא תשוב לקחתו לא משמע שום חילוק בין בפ"א בין בכמה פעמים רק הכתוב הקפיד מה שאינו יכול לנושא ויהיה איך שיהיה זה ודאי נעלם מהרב ברייתא קב לכתף ודו"ק.

תוס' רעק"א

ו [אות סג] בר"ב ד"ה **העומר. דכתיב לא תשוב לקחתו**. ובירושלמי איתא עוד טעם דסאתים הוי גדיש וכתיב ושכחת עומר ולא גדיש. וכתב הרא"ש דלישנא דמתני' הכי משמע. מדקתני לא א"א בעומר א' שהוא כגדיש. וכן בספ"ד דב"ב עומר שיש בו סאתים תורת עומר עליו להשלים השורה דשנים והוא נידון לג' עומרים דאינם שכחה ותורת גדיש עליו. דאם הוא לבדו אינו שכחה משמע דמדין גדיש הוא דלא הוי שכחה. עומר שיש בו סאתים דאינו שכחה דמ"מ שנים והוא אינו שכחה (מל"מ).

תוספות אנשי שם

משערינן בשבלים אבל בשכחה אפילו בשכחת קמה משערינן בשיעור קמה שיוכל לעשות מהם ב' עומרים. דאל"ה לא יצוייר שבשני שבלים יהיה סאתים (לק' במ"ז) וטעמא דעיקר שכחת קמה ילפינן משכחת עומר ולכך משערים בעומרים. אבל לקט לא ילפינן משכחה אלא לענין המנין שנים ולא שלשה אבל לענין השיעור בשבלים משערינן ולא בעומרים. אבל לפי הגהת הגר"א בתוספתא שהובאה בר"ש לק' מ"ח משמע דבשכחת קמה לעולם בסאתים משערי'. וכשאין בה סאתים אע"פ שיש בה כדי הרבה עומרים הוי שכחה ובזה יפה כח העני בקמה מבעומרים ע"ש. וע' בש"א כאן: **כדברי ב"ה**. מדלא קתני דברי ב"ה נ"ל דב"ה לא אמרו הדין מפורש בכל אלו אלא בחד מינייהו ומיניה שמעינן לכולהו איך (ש"ל). והקדים דברי ב"ה לב"ש שלא כדרכו מפני סדר החשבון (הו"ע): **לעניים**. שינה בלשונו כדי שלא להאריך לפרש שכחה פרט ולקט (ש"ל). בר"ב ד"ה **אלו כו' דכתיב לגר כו'**. ולב"ה י"ל דה"ק קרא כשיש כמנין לגר ליתום ולאלמנה דהיינו ג' אז יהיה לדידיה דהיינו לבעה"ב והוא ע"ד מה שפירשו איש את קדשיו לו יהיו. וסברא זו איתא בירושל' דא"ר מנא שניהם מקרא א' דרשו לגר ליתום ולאלמנה יהיה בש"א לעניים ובה"א לבעה"ב (ש"ל). אמנם בגמ' דידן סנהדרין פ"ח וב"ב ע"ב מפ' רש"י הטעם מהספרא דכתיב ושכחת עומר ולא גדיש דג' עומרים גדיש הם וע"ש בפי' הרלב"ד שהקשה תינח עומרים אבל ג' שבלים אינם לקט. ובלקט אפשר לומר לקט קצירך אמר רחמנא ולא קציר עצמו ופעמים נמי אדם קוצר ג' שבלים בב"א ולא יותר (ורש"י ז"ל בסנהדרין כ' הטעם דאין דרך להפקיר ג' שבלים) (טעמא דרש"י שייך גם בזה) אבל בגרגרים לא ידענא טעמא ואפשר דילפינן לה מלקט ושכחה ואי קשיא עוללות

להגדיה כולו כאחת: **אמרו לו יפה כחו.** כלאחרינן שמיס*) **שכחה שלש אינן שכחה: לא אם אמרת בעומר אחד שהוא כגדיש.** דין הוא שעומר אחד שיש בו שלשים לא יהיה שכחה, מפני שהוא כגדיש ואין שיך שכחה בגדיש: **תאמר בשני עומרים.** שהם כמו שלש עומרים קטנים: **כבריכות כגורות קטנות:** ז **קמה שיש בה שלשים ושכחה אינה שכחה.** לילפינן שכחת קמה משכחת עומר מה עומר שיש בו שלשים אינו שכחה, אף קמה שיש בה שלשים אינה שכחה, ושכחת קמה ילפינן לה מקרא דלכאיב (שם) ושכחת עומר בשדה, לרבות שכחת קמה: **טופח.** אין קטנית דק ממד וקורין לו בערבי גילבא"ן, ובקמה של שעורים מירי שנשתדפו ועשו דקות כטופח, ואפילו הכי רואים אותם כאלו הן גסים כשאר שעורים, ואם כשנאחזו אותן גסים כשאר שעורים יהיה נהן שלשים, אף על פי שעכשיו שהם שדופות אין בהם שלשים לא הוי שכחה, ואין לפרש דשל טופח ממש יהשבו כאלו הם כשעורים הגסים, אלא בשעורים שנשתדפו ועשו כטופח, דהכי אמרינן בירושלמי רואים את השדופות כאלו הן מלאות: **ענוה של** הר"ב שמקלו חמי שעורה. נמצאת למד שמקל הזה ל"ו שעורות. וכשמשו' ל"ו פעמים ט' אלפים ושם מאות יעלו בידך תמקב"ח אלפים ושם מאות שעורות. ומפני שהנפח מרובה לכך לא יוכל להגדיה וכו'. ואין נראה לי לפרש מפני כובדו דהא רבותינו שקלו אחנים שהקימו בגלגל חיש אחד על שכמו מצאו משקל כל אחד מרבעים סאה. כמ"ש רש"י בפירוש החומש פרשת שלח לך ועיין במשנה ס' פ"ו דב"מ: ז **קמה וכו' ושכחה.** כתב הר"ב לילפינן שכחת קמה מריבוי דבשדה. וכ"כ לעיל פ"ד משנה ו'. ועיין מ"ש לקמן משנה י' בס"ד: **טופח.** פי' הר"ב בערבי גלבא"ן ובמשנה ג' פ"ה כתב עוד פירוש אחר:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לָעֲנִיִּים. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְכִי מֵרוֹב הָעֳמָרִים יְפֵי כֹחַ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הוּרַע כֹּחוֹ. אָמְרוּ לוֹ, יְפֵי כֹחוֹ[יט]. אָמַר לָהֶם, וּמָה אִם בִּזְמַן שֶׁהוּא עֹמֶר אֶחָד וּבוֹ סָאתַיִם וּשְׁכָחוֹ, אֵינוֹ שִׁכְחָה. שְׁנֵי עֳמָרִים וּבָהֶם סָאתַיִם, אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא יְהֵא שִׁכְחָה. אָמְרוּ לוֹ, לֹא. אִם אָמַרְתָּ בְּעֹמֶר אֶחָד שֶׁהוּא כְּגָדִישׁ[כ], תֹּאמַר בִּשְׁנֵי עֳמָרִים שֶׁהֵן כְּבָרִיכוֹת: ז קָמָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סָאתַיִם, וּשְׁכָחָהּ, אֵינָהּ שִׁכְחָה[כא]. אֵין בָּהּ סָאתַיִם, אֲבָל הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתַיִם[כב], אֲפִלּוּ הִיא שֶׁל טוֹפַח[כג] רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא עֲנָוָה[כד] שֶׁל שְׁעוֹרִים:

*) כ"ה גם בד"ו אבל בלי ספק הוא ט"ס וצ"ל שנים כר' שלשה כו'.

פירוש המשניות להרמב"ם

ו **מה שאמר רבן גמליאל וכי מרוב העמרים.** הוא לשון שאילה [כדי שיודו] שאמר להם רוב העמרים השכוחות יש בהם תועלת לבעל הבית או יש לו בהם הפסד. והודו לו ואמרו שיש ברובם תועלת לבעל הבית ואינה שכחה כשיהיו רבים. וכאשר הודו על זה השיב עליהם מדבריהם ואמר להם היאך אמרתם שרובם הפסד לבעל הבית שהרי אתם אומרים **כשיהיה עומר אחד אינו שכחה.** ואם יהיו שנים הם שכחה השיבוהו ואמרו לו כשיהיה עומר אחד הוא כמו הגדיש והכתוב אומר ושכחת עומר ולא גדיש וכשיהיו שני עמרים הוא כמו שאר עומרים הקטנים. ועוד אמרו לא תשוב לקחתו עומר שאתה יכול לפשוט ידך וליטלו יצא זה שאינך יכול לפשוט (ידך) וליטלו ואין הלכה כרבן גמליאל. ופירוש כריכות אגודות. ז דע שהשכחה היא מחוייבת לקמה כמו שהיא מחוייבת לעמרים לפי שאמר כגדיש **אמת** אמת **מלאכת שלמה**

כגדיש **אמת** אמת כמלן דמתניב ליה גדיש. **אמר רבן גמליאל כו'.** אמר המלקט פסק הרמב"ם ז"ל אין הלכה כר"ג וביושלמי משמע דהוי מתנוקת ופ"ק **שם** דליק על **אמי** מתני' לק' בפירקין דתנן **שם** מצוה עקורה וכו' **הא** שם היו שמיהן עקורות לצע"ג כר"ג. **שהן כבריכות.** מטעם זה כ' **שם** הרמב"ם ז"ל בפ"ה מי' י"ח דלמ"ל דליפי' היה נהן יותר מסאתים הרי אלו שכחה: ז **אבל היא ראויה לעשות סאתים.** לילי היתה שנה כתקנה. וז"ל **הא** הר' הר"ר יהוסף **תשכנזי** ז"ל פי' שאלו הצדיקים על זו הקמה היו רשויין להיות נהן סאתים תצוחה אלא שלקו ועשו דקיק אך לשון המשנה אינו משמע כן ול"ע עכ"ל ז"ל:

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

לא. דמקיש קמה לעומר: **לב.** אילו היו הגרעינים טוחים **לג.** שנעשו הגרעינים נטומות דקות. כטופח שהוא מין זרע דק: **לד.** שכולת מלאה וטובה:

משנה ראשונה

סאתים. ז **קמה שיש בה סאתים.** פי' הר"ב דילפ' שכחת קמה משכחת עומר לענין סאתים וכ"כ הר"ש וברא"ש דסאתים אינו שכחה משעומר וגם גדיש הוצרכו לומר דשכחת קמה מע"ג דשדה דמרבינן מינים שכחת קמה גם שלשים יפי' שהוא כגדיש ואין שייך **כו'** דהכתוב אומר ושכחת עומר וגם הגדיש. כ"כ הר"מ. וטעם הנ"ל דגם תצוח לקחתו כולו אפילו לר"ג (רמ"ז). וכמ"ש ס"ל כ' להוכיח מהא דב"ב (שהובא בתוד"ע) דס"ס דיקן ס"ל דגם כהילופלמי (שהובא בס' מ"ש) דאפילו הדלקוח בפלוגתא מתמרו אגם דמרוייהו לעיל טעמא דיכול להגביהו לא צריך הכא למימר דיליפי מהדדי. **אין** להגביהו להם לא תצוח לקחתו כולו אפילו לר"ג (רמ"ז). וכמ"ש ס"ל כ' להוכיח מהא דב"ב (שהובא בתוד"ע) דס"ס דיקן ס"ל דגם כהילופלמי (שהובא בס' מ"ש) דאפילו הדלקוח בפלוגתא מתמרו אגם דמרוייהו לעיל טעמא דיכול להגביהו לא צריך הכא למימר דיליפי מהדדי. **אין** שכחת עומר להם מיקרי שכחה כלל אלא מדרבנן. ביבמי ליה תורת עומר להיות נדון כשוכח ומכי דייק רש"י ז"ל דמייתי הכא טעמא דרב הונא כולהו מני קראי לעומר דתרוייהו לגבי כ"ע. והכא דמתני' לגבי ר"ש עם הכבלי. ומ"ש עם היקר עבידתא כו' אין כ"ל מאי ניהו דקאי כמ"ש הר"ש אלא עבידתא אמאי לגבי קראי מני קראי ומשני דלגבי דלי מחד ז"א שדינו כגדיש מכל וכל כו' וגם הר"מ בפי' נפיק לכל מני קראי ופשיטא שהוא מן הטעם הנאמור. ע"כ. ז במשנה **של טופח.** טופח לא קאי אהוי משמע שהיא טופח ממש דהיינו אותו הקטנית דק אלא של טופח שים בו ענין ודקות של טופח (ש"ל): **רואין כו'.** נראה דה"ק בענין שכחת עומרים שאם הוא עומר של שדופות ואם היו גדולות היה בו שלשים כדאי לאמרינן רואין לכיון דילפינן זמ"ז פסיעה דאוין ניהו (ש"ל). וע' במ"ש במשנה לקמ' שכחת **שם** הרמ"ם בהיפך. וכדבריו הגיה הגר"ש בתוספתא שזה יפה כח העני בעומר מבקשה. ע"ש: **של שעורים.** לומר דכהו ממי אמרינן רואין אע"ג דליכא כהו קפידא כ"כ בין יפות לרעות כיון שלשים מלכל מדה כדאיתן בגמ' בחומו משמע דל"ל שעורים ועשו יפות ול"ל בין ובשר לקוסים ומעורים (ש"ל).

ציונים

לעניים. שם. ז קמה. שם פ"ה הלכה ו' ופ"ה הל"ט:

שינויי נוסחאות

יופי כח נד"ס ייפה כחו וכן בקמוך וכ"ע שהיא גי' הר"ב. **יהא** נד"ס יהו. **כבריכות** נד"ע כבדוכות. ז ענוה ביושלמי ענבה.

תוספות חדשים

ו [תוי"ט ד"ה] **העומר כו' שהנפח כו' לא יוכל להגביה כו' עכ"ל.** ועדיין לע נתייצב כזה כלאחר הרב בעלמו הקשה בפ"ו דב"מ דנפח הוי רק כמשא ואפילו יהיה התנן ג' ו ג' פעמים כתבואה עדיין לע יגיע למ' שלא אכל בשמת ועלם מן הרב הנמ' דב"מ דף פ' דמשא של אדם הוי שלשים קג וכ"פ הטור מ"מ סי' ש"ח וכל הפוסקים וה"ר אם התבואה שלשים התנן עכ"פ ד' שלין והוי ככלל ו' שלין שהוא ל"ו קנים וש"ע ליטלו ומה שהקשה מלשנים בגלגל אין ראיה מדור המדבר שהיו אנשי מדות כדמ' בב"ב פ' הספינה וק"ל (ממהורש"ח זצ"ל).

ראשון לציון

[בסד"ה העומר] **כמ"ש רש"י בפ' החומש פרשה שלח לך כו'.** פלוגתא מבגמון תוי"ט דלא אמרה מסמיה דגמרא קושטא ל"ל כי שם מקומו. [משנה ז] **רואין אותה כאילו היא ענוה.** בערוך ערך עגב ד' רואין אותו כאילו היא עגבה

תוספות אנשי שם

נמי מילף מיניהו ומימה ד' לעניים ג' לבעה"ב י"ל התם כתיב וכרמך לא תעולל ש"מ אפילו כרם שכולו עולות. ע"כ (להר"מ). ועי' בהג' הרש"ש על דברי רש"י הנ"ל בבאהדרין. ו בר"ב ד"ה **לא אם אמרת כו' ואין שייך כו'** דהכתוב אומר ושכחת עומר וגם הגדיש. כ"כ הר"מ. וטעם הנ"ל דגם תצוח לקחתו כולו אפילו לר"ג (רמ"ז). וכמ"ש ס"ל כ' להוכיח מהא דב"ב (שהובא בתוד"ע) דס"ס דיקן ס"ל דגם כהילופלמי (שהובא בס' מ"ש) דאפילו הדלקוח בפלוגתא מתמרו אגם דמרוייהו

הרמב"ם קורטמת"ן. ותע"פ שמה שמפרש הרמב"ם על טופח ממש נדחה מהירושלמי מ"מ היה יכול לפרש כעין שמפרש בפירושו גלבמ"ן. ועיין בריש כלאים: **ח ואת הקמה.** לשון הר"ב והיו רשאי שבלים שלה ממוצעים וכו' כלומר במשנה ג' פרק ה': [**העומר אינו מציל** וכו'. בגריימ"ת דמוספתא רלה ר' שמעון בן גמליאל ללמוד נקל ומומר שהעומר יציל הקמה דמה קמה שיפה כח העני בה (להיינו בפאה) הרי היא מצלת את העומר עומר שרע כח העני בה ליטו דין שיציל את הקמה לומר ליה רבי מה לקמה מצלת את העומר שרע כח העני בה יציל עומר את הקמה °שיפה כח העני בה]: **איזו היא קמה שהיא מצלת את העומר.** בתכוב ושכחת ולא תשוב. וכבר בארנו (פ"ה מ"ג) כי טופח ממיני הגרגרים הידוע קורטמא"ן בלשון ערב ובקעה גדולה ממנו תוציא זרע מעט ויצא רובו בתבן וקש לפיכך הוא אומר שאף על פי שאחר שיודש ומרחו אותם לא תקבץ ממנו סאתים רואין אותם השבלים כאילו הם שעורים אשר גרגיריו גסים [וקלים] וכאילו יש בהם סאתים ולא תהיה הקמה ההיא של טופח שכחה. ח אמר הכתוב כי תקצור ושכחת עומר ואמר עומר שסביבותיו קציר שכחה ולא עומר שסביבותיו קמה וכשישכח עומר סמוך לקמה אינו שכחה ולא תשוב. וכבר בארנו (פ"ה מ"ג) כי טופח ממיני הגרגרים הידוע קורטמא"ן בלשון ערב ובקעה גדולה ממנו תוציא זרע מעט ויצא רובו בתבן וקש לפיכך הוא אומר שאף על פי שאחר שיודש ומרחו אותם לא תקבץ ממנו סאתים רואין אותם השבלים כאילו הם שעורים אשר גרגיריו גסים [וקלים] וכאילו יש בהם סאתים ולא תהיה הקמה ההיא של טופח שכחה. ח אמר הכתוב כי תקצור ושכחת עומר ואמר עומר שסביבותיו קציר שכחה ולא עומר שסביבותיו קמה וכשישכח עומר סמוך לקמה אינו שכחה וכן כשישכח קמה והיו ראשי השבלים ממנה מחוברים בקמה שנית והיתה הקמה ההיא השנית סאתים ויותר תהיה מצלת הקמה המחוברת אליה ולא תהיה שכחה ותשאר לבעה"ב. וזה ענין מה שאמר **מצלת את העומר ואת הקמה.** אבל אם שכח העומר והיה סמוך לעומר שאינו שכוח יהיה השכוח שכחה. וכן אם שכח קמה פחות מסאתים והיתה לצד העומר שאינו שכוח תהיה הקמה שכחה. וזה הוא מה שאמר **והעומר אינו מציל לא את העומר ולא את הקמה.** ועוד נבאר

ח °**הַקָּמָה**לה **מַצֶּלֶת אֶת הָעֹמֶר וְאֶת הַקָּמָה**ו. **הָעֹמֶר אֵינוֹ מַצִּיל לֹא אֶת הָעֹמֶר וְלֹא אֶת הַקָּמָה. אֵיזוֹ הִיא קָמָה שֶׁהִיא מַצֶּלֶת**

ציונים

ח **הקמה מצלת.** סס פ"ה הכ"ח:

ראשון לציון

על שעורים פירוש קמה של שעורים כו'.

תום' רעק"א

ז [אות סד] בר"ב ד"ה **ענוה. ענוה בוי"ו.** ע' בהרע"ב לעיל פ"א מ"ב. **ח** [אות סה] **הקמה מצלת.** ודוקא כ"ז שלא ניטלה הקמה בין שכחה לזכירה אבל אם ניטלה קודם שנזכר אינה מצלת הר"ש בשם תוספתא. אין קמת חבירו מציל עומר שלו ואין קמת שעורים מציל על עומר חטים עד שיהא העומר והקמה ממין אחד. רמב"ם והוא מירושלמי ותוספתא. [אות סו] בתוי"ט ד"ה **העומר. שיפה כח העני בה.** וכתב הר"ש ומיהו יכולים ללמד ק"ו מקמה דעומר יציל עומר והיינו דאמרינן בירושלמי. ואין קמה מצלת את הקמה והיינו ממה דלא נלמד ממה דקמה מציל קמה מכ"ש דעומר מציל קמה.

פירוש המשניות להרמב"ם

ח הקמה מצלת כו'. ז"ל הר"ש שיליי"ו ז"ל קמה מצלת את העומר ואת הקמה. ע"ג לתמקום שכחת מחובר לשכחת תלוש יש תלוש ניניהם כי היכי לתיכף תלוש גבי קמחים דגבי קמה תפי' אינה רואיה לקמחים תשיבא כקמחים משע"כ בתלוש. ס"נ גבי הצלת קמחים למה שכח עומר אצל קמה זכורה ואפי' היה קלח ת' שלא שכח מציל את העומר שבגדו והיינו בזמן שנקלרת עמו. וכן אם שכח קמה אצל חותו העומר שכוח והעומר אצל הקלח שלא שכח וכ"ם אצל קמה שלא שכחה מציל את שניהם והוו לבעה"ב ותייב בשעורות וטעמא מפ' בירושלמי. אבל עומר שאינו שכוח כיון דהוי תלוש אינו מציל לאחר שבגדו ולא תפי' לקמה שכוחה שבגדו ואפי' הוי גדול שיש בו קמחים. ובתוספתא קתני לתיתמי אמרו קמה מצלת את העומר כשלא ניטלה מבינתים פי' שלא נטל הקמה בין שכחת העומר לזכירתו למה נטלה קודם שזכר העומר ה"ז אינה מצלת עכ"ל ז"ל. **העומר אינו מציל.** כ' הרמב"ם ז"ל בתחזרו ואפי' יש בו קמחים ע"כ. ועוד כתב לתין קמת תבירו מצלת על עומר שלו ואין קמת שעורים מצלת על עומר חטים עד שתהיה קמה ממין העומר ע"כ. **איזו היא קמה שהיא מצלת את העומר.** כתב הת' הר"ר יהוסף ז"ל וז"ל קשה שלא נ"ל לומר שלא היו קמה שהיא מצלת כל שאינה שכחה שהרי אמר בריתא שהקמה מצלת גם את הקמה פ"כ למה אמר כאן שהיא מצלת את העומר. ונ"ל לפרש דה"ק איזו היא קמה שהיא מצלת את העומר כי יש שני מיני קמה. יש קמה שיש בה קמחים ושכחה דלא הוי שכחה כיון שהיא קמחים ויש קמה אחרת כגון תפי' קלח ת' שלא שכחו והוה שלא שניהם מצילין על הקמה בודאי כי הקמה שיש בה קמחים שכחה בודאי מצלת על קמה אחרת הקמוכה לה אבל הקמה שהיא מצלת את העומר שיהו איזו היא שלא שכחה כלל אבל הקמה שכחה תע"פ שיש בה קמחים אינה מצלת על העומר וכדתנן לק' שלה תבואה עקורה ושלה שאינה עקורה וכו'

ח הקמה מצלת כו'. ז"ל הר"ש שיליי"ו ז"ל קמה מצלת את העומר ואת הקמה. תע"ג לתמקום שכחת מחובר לשכחת תלוש יש תלוש ניניהם כי היכי לתיכף תלוש גבי קמחים דגבי קמה תפי' אינה רואיה לקמחים תשיבא כקמחים משע"כ בתלוש. ס"נ גבי הצלת קמחים למה שכח עומר אצל קמה זכורה ואפי' היה קלח ת' שלא שכח מציל את העומר שבגדו והיינו בזמן שנקלרת עמו. וכן אם שכח קמה אצל חותו העומר שכוח והעומר אצל הקלח שלא שכח וכ"ם אצל קמה שלא שכחה מציל את שניהם והוו לבעה"ב ותייב בשעורות וטעמא מפ' בירושלמי. אבל עומר שאינו שכוח כיון דהוי תלוש אינו מציל לאחר שבגדו ולא תפי' לקמה שכוחה שבגדו ואפי' הוי גדול שיש בו קמחים. ובתוספתא קתני לתיתמי אמרו קמה מצלת את העומר כשלא ניטלה מבינתים פי' שלא נטל הקמה בין שכחת העומר לזכירתו למה נטלה קודם שזכר העומר ה"ז אינה מצלת עכ"ל ז"ל. **העומר אינו מציל.** כ' הרמב"ם ז"ל בתחזרו

מלאכת שלמה

תוספות אנשי שם בתוי"ט סד"ה **טופח כו' כעין שמפרש בפירושו גילבאן.** כ"ל וכ"ל שהיה יכול לפרש לפי' הר"מ שמפרש קורטמן שר"ל שנשתדפו ועשו כעין קורטמן כמו שמפרש בפירושו גילבמן שר"ל שנשתדפו ועשו כעין גילבמן. **ח** תוי"ט ד"ה **העומר כו' עומר שרע כח העני בה כו'.** ע"ל עומר שרע כח העני בו כו' לקמה מצלת את העומר שרע כח העני בו כו' (ב"ד). וע' במור"ש ופ"ם ט"ס ופ"ל והיינו דקתמר בירושל' מדבני שמיסס מצילין עומר מעומר ע"כ. וע' בירוש' למקמה ואין קמה כו' כ"ל (להי"מ). ל"ה עי' בפ"מ מה שפירש בירוש' הזה. ולכאורה היה נ"ל טעמא דמנא דידן דלא יליף ק"ו משום דאיכא למיפרך כהפך מה לקמה שמצלת שכן הורע כח העני בו כמ"ש בתוספתא כפי הגהת הגר"ש דמנרין רואין כנ"ל בפ"ז. תמהר בעומר שיפה כח העני בו דלא מנרין רואין. ואולי דשב"ג פליג בזה וס"ל דגם בעומר תמרי רואין. ומש"ה יליף ק"ו. והתוספתא הנ"ל היא מלידא דמנא דידן דאין עומר מציל עומר. ול"ע.

לה. שלא שכחה שאמוכה לעומר או לקמה השכוח[יס]: **לו.** דמי קמה לגפה וגדיש [מ"כ]. מיהו קמה של מין אחר או שאיך

משנה ראשונה

בה סאתים אבל ראויה כו'. מיירי בין בקמה ובין בעומר. **ח הקמה מצלת את העומר.** פי' הר"ב דכתיב כי תקצור וגו' ולא שכבשתו קמה ע"כ. ותע"ג דנקרא לא מוכח דוקא קמה שלא שכחה. ל"ל דסבירא ליה לתי' בשכוחה שאין מצלת עצמה אין תציל על תחבירים. ומתמ מקרא נמי שאינה שכוחה משמע דכתיב כי תקצור קציר משמע קציר שלך שאינו שכוח ודומיא דידיה קמה שלך מציל. **ואת הקמה.** פי' הר"ב ברשאי שבלים שלה מחוברים כו' וכ"כ הר"ש ומיהו ליתו לטעמיה דמפרש מתני' דפ"ה שבולת שבקציר ורשאה מגיע לקמה. דבשכחה מיירי התם והיינו טך דהכא אצל כצר כתבנו שם שהרמב"ם מפרש דתרי מילי נינהו והתם לא מיירי בשכחה כלל אלא שבולת אחת שנשתטה מן הקציר הוי כמו לקט הנופל מתוך המגל כמ"ש בפירושו שם ובתבורו פ"ל דין ג' ד'. והרב לעיל פ"ה ג"כ לא הזכיר שם ששכחה. ולפ"ז הכא אלא מתן בה ורשאה מגיע כי התם משמע אלא בעינן הכא שרשאה מגיע והרמב"ם תע"פ שבפירושו כאן כתב גם כן שמחוברים לקמה שלא שכחה אצל בתבורו כתבה למתני' דפ"ה גבי דיני לקט בפ"ל ממ"ע כלשונה והך כתב בפ"ה בדיני שכחה ולא הזכיר בה שרשאה מגיע ומיהו בירושלמי הביאה הר"ש שם בפ"ה מיהו קמה שמצלת את העומר מבואר. וכיון דמיהו